

Oběť soudce Jiftácha

Rožnov, Střítež, 16.3.2014

Kazatel: Josef Hurta

Čtení: Ž 22, 1 – 22

Text: Sd 11, 29 – 36

Tu spočinul na Jiftáchovi duch Hospodinův a on táhl Gileádem a Manasesem do Mispy gileádské a z Mispy gileádské táhl proti Amónovcům. Jiftách složil Hospodinu slib: "Vydáš-li mi Amónovce opravdu do rukou, ten, kdo mi vyjde naproti z vrat mého domu, až se budu vracet v pokoji od Amónovců, bude patřit Hospodinu a toho obětují v zápalnou oběť." Nato táhl Jiftách do boje proti Amónovcům a Hospodin mu je vydal do rukou. Připravil jim zdrcující porážku mezi Aróerem a cestou do Minítu a až po Abel-keramím, totiž dvaceti městům. Tak byli Amónovci před syny Izraele pokořeni. Když přicházel Jiftách do Mispy ke svému domu, ble, vychází mu naproti s bubínky a s tancem jeho dcera. Měl jenom tu jedinou, kromě ní neměl syna ani dceru. Jak ji uviděl, roztrhl své roucho a zvolal: "Ach, má dcero, srazilas mě do prachu, uvrhla jsi mě do zkázy! Zavázal jsem se svými ústy Hospodinu a nemohu to vzít zpět." Ona mu odpověděla: "Můj otče, když ses svými ústy zavázal Hospodinu, učň se mnou, co jsi vyřekl, za to, co Hospodin pro tebe učinil, abys mohl vykonat pomstu nad svými nepřáteli, nad Amónovci."

Je to doslova šílený příběh. Soudce Jiftách po neuváženém rozhodnutí usmrtí mladou dívku. Po vyslechnutí příběhu s námi cloumá zlost i lítost. Jak k tomu ta dívka přišla? Vždyť ona za nic nemohla! A také nemohla nic dělat. Přesto právě jí potká to nejhorší. Jak se říká, byla ve špatnou chvíli na špatném místě. Zato její otec, Jiftách Gileádský, na toho máme vztek. Proč se pro všechno na světě zavázal takovým nesmyslným slibem! Proč se rozhodl k zápalné oběti, pokud mu Hospodin dá vítězství? Myslel si snad, že mu z domu vyjde naproti ovce nebo kůzle? Nejspíš nepřemýšlel vůbec. Myslel jen na svou bitvu s Amónovci. Jeho mysl byla upřena jen k tomuto jednomu cíli a tomu podřídil všechno. A zapomněl si dávat pozor na to, co vlastně říká. Nebo mu tak záleželo na vítězství nad Amónovci, že byl ochoten jít i přes mrtvolu. A tak soudce Jiftách odsoudil k smrti vlastní dceru. A poslední otázka, které se nevyhneme: Jak to mohl Bůh všechno dopustit? Jak můžeme ještě zpívat: Bůh, který vesmír řídí a dbá i na svit hvězd má v péči také lidi, je vůdcem v spleti cest... ?

Dívka, jejíž jméno neznáme, byla Jiftáchovou jednorozenou dcerou. Šla jej po jeho vítězném tažení uvítat zpěvem a tancem. A stává se obětí. Jde však skutečně o oběť Hospodinu nebo se stala spíše obětí Jiftáchovy nerozumnosti nebo ještě něčeho jiného?

Podívejme se teď trochu blíže na soudce Jiftácha Gileádského. Bible o něm říká toto: „Jiftách Gileádský byl udatný bohatýr. Byl synem nevěstky, zplozený Gileádem. Gileádovi porodila syny také vlastní žena. Když její synové dospěli, vypudili Jiftácha. Řekli mu: "Nemáš nárok na dědictví v domě našeho otce, protože jsi syn jiné ženy." Jiftách před svými bratry uprchl a usadil se v zemi Tóbu. Seběhlí se k němu lehkomyšní muži a podnikali s ním výpady.“ To je biblická charakteristika Jiftácha. Je to zároveň jakýsi jeho psychologický profil. Je řečeno, že to byl velký borec. Jeho otec byl Gileád, což se překládá jako „Drsnák“ a jeho matka byla prostitutka. Jeho bratři ho zapudili, a on, prchající, usadil se v zemi Tóbu, což bylo místo patrně mimo hranice zaslíbené země. Obklopil se partou lehkomyšlných mužů, králíctví doslova říkají povalečů. A s nimi podnikal výpady, nevíme proti komu, patrně proti všem. Vyhnanec Jiftách se stal pochybnou existencí.

Nemusíme však z tohoto popisu nutně vyvozovat, že Jiftách byl lehkomyšlný třeba jako Samson. Nicméně jeho rozhodnutí někoho obětovat ve prospěch svého vítězství v boji proti Amónovcům lehkovážně bylo. Bible však tohoto soudce nevidí černobíle jako jasnou zápornou postavu. Jeho temná minulost sice možná mnohé vysvětluje, ale s tím naopak ostře kontrastuje jeho obdivuhodná schopnost diplomatického jednání jakožto soudce a důstojnost, s jakou dovede vyjednávat s Amónským králem. Alespoň tak jej popisují verše, které tomu dnešnímu oddílu předcházejí. A všechno nám to komplikuje ještě fakt, že těsně před jeho osudovým rozhodnutím spočinul na Jiftáchovi duch Hospodinův. Jeho přísaha, že obětuje Hospodinu zápalnou oběť, dá-li mu Hospodin vítězství, působí na oko dojemem zbožnosti a opravdovosti.

Ale z dalšího vidíme, že skutečná zbožnost a opravdovost Jiftáchovi zcela chyběla. Když totiž zjistil své pomýlení, když poznal, že jeho rozhodnutí bylo veskrze špatné, neshledáváme u něj ani ty nejmenší známky pokání. A Jiftách dělá přesně to, co psychologové označují odborným termínem jako projekce. Svých vlastních výčitek se zbavuje tím, že vinu přenáší na někoho jiného. Tzn. nepřijme svou vinu a nečiní z ní pokání, ale obviní svou vlastní dceru. Ona je vinna tím, že mu vyšla naproti. Čteme: Jak ji uviděl, roztrhl své roucho a zvolal: "Ach, má dcero, srazilas mě do prachu, uvrhla jsi mě do zkázy! Zavázal jsem se svými ústy Hospodinu a nemohu to vzít zpět." I tady se Jiftách stará především sám o sebe. Střepat ze sebe vinu tím, že ji hodím na jiného, dokonce na svou oběť, je velmi nefér, ale děje se to poměrně často. Tím ale Jiftáchův alibismus nekončí. Co je horší, on dokonce do celé té zlé situace zatahne i Pána Boha. To vlastně prý kvůli Hospodinu musí jeho dcera zemřít! Jiftách sám, chudák, by takové zverství nikdy nespáchal — nebýt toho Hospodina, kterému už to slíbil! Až tak daleko Jiftách ve svých výčitkách zajde. Obviní Pána Boha, že je zodpovědný za Jiftáchovo vlastní selhání. Skoro to připomíná repliku z jedné cimrmanovy hry, kde náčelník polární výpravy alibisticky říká: „Kdo způsobil, že sám náčelník vydával tak zvrácené rozkazy!“

Stejným způsobem lidé i dnes zatahují Pána Boha do věcí, s nimiž nemá nic společného. A ptají se, jak mohl Pán Bůh dopustit, že se někdo někde nějak svobodně rozhodl, něco tím způsobil a něco zlého se stalo. To je ještě docela průhledné znásilnění Pána Boha, protože je znám viník, konkrétní hřešící člověk, jehož vinou trpí i druzí lidé.

Ale jsou situace v životě, kdy viník znám není nebo nejde určit nebo prostě žádný neexistuje. Ale lidé mají i v takové chvíli tendenci činit Boha zodpovědným za něco, co nespáchal. Ledaže by bylo Boží vinou, že nás stvořil jako křehké, zranitelné bytosti, které hynou, když se na ně zřítí dům, když je roztrhá bomba, když s nimi spadne letadlo, srazí je auto nebo prostě podlehnou nemoci. Je-li v tomto smyslu Bůh viníkem, a připusťme aspoň na chvíli tuto rouhavou myšlenku, jaký nový význam najednou získá modlitba Otčenáš! Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim viníkům. Kterým viníkům? Dáváme-li Bohu za vinu, že se stalo to či ono, je i on našim viníkem. Dovedeme mu odpustit? O to totiž v těžké životní situaci jde. Jde o to, co nám uvolní cestu k dalšímu životu. Ve skutečnosti však pro naše vypořádání se s těžkou situací nemá velký význam, zda se nám podaří vypátrat skutečného viníka nespravedlnosti a zla (jako se o to pokoušejí postavy v pozoruhodném novém českém filmu Piknik. I tam nakonec zjistí, že je to zbytečné.) Mám za to, že pocit zadostiučinění, je-li viník potrestán, tento pocit, od něhož si slibujeme, že pomsta bude sladká, skutečnou úlevu dle mého soudu nepřinese. Vždyť v případě zla, kde viníkem je příroda, přírodní zákony či pouhá shoda okolností není koho trestat. A chceme-li trestat Pána Boha třeba tak, že na něj zanevřeme, trestáme tím jenom sami sebe. A to není cesta z bludného kruhu hořkosti. Ten kruh musí rozetnout něco silnějšího. Silnější než trest je pouze odpuštění.

Tak reaguje Kristus ve chvíli, kdy umírá na kříži, na který ho přibila lidská nenávisť, zloba, arogance, či lehkovážnost až nevědomost. Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí.

Náš vlastní getsemanský zápas je zápasem s tím největším protivníkem, totiž s námi samými. Jde o to, jak my sami na nespravedlnost, křivdu a obecně zlo zareagujeme. Prožíváme-li, že k nám byl Bůh, příroda, život či jak to nazveme, nespravedliví či krutí, jde o to, jaká bude naše reakce. Stejně tak v případě, že sami sobě vyčítáme nějakou vinu, či zlé rozhodnutí, jak se k tomu postavíme? Dovedeme vinu přijmout i odpustit? Dovedeme přijmout tak jednoduchou, banální věc, že svět prostě není ideální, že není na světě jen dobro, ale i zlo, že Bůh zpravidla neporušuje přírodní zákony, které světu dal, a které působí, že život není nezranitelný? A je-li toto Boží vina, umíme to odpustit? Otázka typu „proč je něco tak jak je“, je tu zbytečná. Důležitější je otázka, jak se k tomu mohu postavit a co budu dělat. Jen skrze odpuštění a smíření totiž vede cesta dál. Je to cesta smíření s nedokonalým sebou samým, s nedokonalými druhými i s nepochopitelným Bohem. Amen.

Modlitba: *Pane, dej nám v tomto postním čase, abychom se smířili se životem a s jeho nedokonalostí, dovedli odpustit vinu, a vykročit z bludného kruhu výčitek, hořkosti a zloby. Amen.*

Přímlovná modlitba: *Pane Ježíši Kriste, ty který jsi trpěl na kříži, posiluj všechny trpící. Ty, který jsi zápasil na modlitbách, posiluj všechny modlící se k Bohu. Ty, který jsi naše nemoci na sebe vzal, posiluj všechny nemocné. Ty, který jsi umíral, dej naději umírajícím. Prosíme za lidi zklamané, nešťastné, zoufalé. Přimlouváme se za ty, k nimž je život krutý a nemilosrdný. Modlíme se za ty, kteří prožívají hořkost, nesmířenost, nepokoj. Tvé milosti odevzdáváme své bližní, na které nyní myslíme v tiché modlitbě...*